

Pozivi k splošnim stavkam in protestom

Ker ni od sodišč pričakovati nikakih uspehov, odbor za Sacco in Vanzetti sklicuje proteste in stavke. — Policija v Chicagu je tudi že pripravljena. — Apel na zvezno distriktno sodišče vsled formalnosti za apel na najvišje sodišče. — Položaj obojencev. — Saccova sestra pride z Aquitanijo.

Chicago. — Voditelji več delavskih organizacij v Chicagu in agitatorji za osvoboditev Sacco in Vanzetti so sprejeli daljšo brzojavko od obrambnega odbora za Sacco in Vanzetti, v kateri so pozvani, da bi kakor po drugih mestih tudi oni v Chicagu omogočili vsesplošen protest proti usmrtilni Sacco in Vanzetti. Začele naj bi se splošne stavke že 22. avgusta in bi se nadaljevale velike demonstracije. Brzojavka se med drugim glasi:

"Sacco in Vanzetti umrjeta dne 22. avgusta. Pomilostitveni odlog ne zavrne te nevarnosti. Položaj je obupen, kajti od sodišč ne moremo pričakovati nič dobrega. Samo povečana kooperacija vseh delavstva ju lahko reši. Pozivamo vse, da 18. avgust porabite kot dan protesta, 22. AVGUST pa kot dan splošne stavke."

Ali tudi policija je že pripravljena. Menda jo je vznemirila poziv Sacco-Vanzettijevega odbora, ki ima pred odločenim dnem za eksekucijo še bolj razburkati delavske mase. Zato je pomožni načelnik Alcock dejal, da je pripravljen na vsak kritičen položaj, ki bi mogel nastati.

Delavski voditelji, ki agitirajo za oprostitev, so se pričeli zanimati tudi za Lindbergha in ga nameravajo obiskati med njegovim bivanjem v Chicagu. Po njihovih mislih bi ravno polkovnik Lindbergh radi svoje popularnosti veliko lahko storil za osvoboditev nesrečnih delavcev.

"Šli bomo do njega in povzročili bomo, da se bo javno izrazil, kaj misli o legalnem umoru Sacco in Vanzetti," je bilo naznanjeno na glavnem stanu Lige za mednarodno obrambo. Soditi je, da bo to malo težko, kajti okoli Lindyja se sučejo same visoke glave, ki so skrbno zavarovane in je nepoklicanec sploh nemogoče do mladega pilota. Sam policijski šef Hughes se je izrazil: "Če se bo kateri rečkarjeval, da je zaletel v polkovnika Lindbergha medtem, ko bo v naši sredi in ga bomo sprejemali, ter mu skušali vsiljevati svoje neumnosti, ga bomo hitro nagrnali."

Apel na najvišje sodišče Združenih držav.

Boston. — V slučaju, da Sacco in Vanzetti izgubita priziv pred sodnim dvorom države Massachusetts, ki bo ukrepal jutri, so se zagovorniki odločili apelirati pred celokupni sodni dvor Združenih držav. Arthur Hill je izjavil, da bodo šli po tej uradni poti do najvišjega mesta, če bo treba.

Istotako bo vložena prošnja za ponovno pomilostitvenje za nedolžen čas po 22. avgustu, tako da bo moglo v teku več tednov storiti še druge korake, da bosta obojencev oproščena.

Zagovorniki Sacco in Vanzetti dajeta veliko upajo in pravijo, da pri sedanjih dokazih tudi sodni dvor države Massachusetts ne more odreči ponovne razsodbe.

Poizkusi na zveznem distriktnem sodišču.

Zagovorniki so vložili petico na distriktnem sodišču Združenih držav. To so storili bolj radi formalnosti, da jim bo tako mogoče apelirati na višja sodišča, ker tako zahteva uradno postopanje. To sodišče se tudi ne sestane do jeseni, radi

ZGODOVINA AGITACIJE ZA SACCA IN VANZETTIIJA

Aretacija in smrt Salseda. — Protestni shod. — Aretacija Sacco in Vanzetti. — Tretnja preizkušnja. — Izrek porotnikov, prejetih s predsedki. — Med pričami so nastopili kriminalci pod napačnim imenom.

Boston, Mass. — Minolo sredo zjutraj so bili srecvtrpajoči trenutki. Delavci so hitro kupovali dnevnike in vpraševali sebe nervozno: "Kaj?" Vedeli so, da je Sacco nadaljeval z glavnim štrajkom, od gubernija ne bo nobene milosti, odvetnik, ki je prepričan o nedolžnosti obeh italijanskih delavcev, pa bi po sodiških zadnje boje, da otme žrtvi iz rabeljnovih rok. Znamenita pravda se bliža dramatično svojemu koncu.

Sacco in Vanzetti, dva nepoznana italijanska delavca z radikalnimi nazori o uredbi človeške družbe, ki sta bila aretirana v mesecu maju leta 1920, v dnevnih povojne historije in ob času, ko so uslužbenci justičnega departamenta lovili "rečkarje" za šport, da ustrezajo svojim gošpodarjem, sta postala znana po vsem svetu kot žrtvi ameriške justice.

Se nikdar v zgodovini niso delavci tako trdno verjeli in bili prepričani, da sta bili dve nedolžni žrtvi omrežani, da se izročita krvniku. Konservativna Ameriška delavska federacija je obsojala njuno obsodbo kot "strašno justično zmotno" in je na treh svojih konvencijah zahtevala novo obravnavo. Delavski strokovne organizacije, socialisti, komunisti in organizacije I. W. W. so skušali napraviti iz te pravde vprašanje Amerike. In v tujini? Tam so bile stavke, protestni obhodi in shodi v interesu obojencev. Ves civilizirani svet je protestiral, se zgražal nad justico. Iz vseh krogov, iz vseh slojev so prihajali protesti in peticeje bodisi za novo obravnavo ali pomilostitve.

Dasiravno sta Sacco in Vanzetti anarhisti, so se zanje potegnili vsi ljudje, ne glede na spol, narodnost, pleme, versko in politično prepričanje, ki verjamejo v pravico in so proti krivici.

Sacco-Vanzettijeva pravda je prišla tri mesece prej, preden sta bila aretirana. Justični departament je poslal nekega Ravarina, da dobi imena članov Gallienove anarhistične skupine v Novi Angliji. Ravarino je nastopal in se obnašal kot najhujši radikalec, ki za zajetek poje najmanj dva kapitalista, za večerjo pa zopet dva ali tri, kakor zahteva njegov žolodec. Tako je ta Ravarina postaval in špijonalet okoli tiskarne, v kateri so tiskali glasilo te skupine. Na ta način je prišel do imen Sacco in Vanzetti. Kasneje je v New Yorku povzročil, da sta bila aretirana dva anarhistična Salseda in Elia. Ta špijon je izvohal, da je Vanzetti prišel v New York v Salsedovem interesu. Sacco in Vanzetti sta bila aretirana dne 5. maja v Brocktonu, Mass. Pri sebi sta imela letak, ki je naznanjal v interesu Salseda protestni shod. Salsedo je bil umorjen, njegovo telo je bilo vrženo s štirinajstega nadstropja iz okna, kjer so bile sobe justičnega departamenta v New Yorku.

Nesreče v zraku

Los Angeles. — Z zrakoplovi pripravljenimi za polet na Havajsko otočje se je pripetila že druga smrtna nesreča, katere žrtev je bil v petek angleški vojni pilot Arthur V. Rodgers, ki se je ubil pred očmi svoje žene. Enokirilo letalo "The Angel of Los Angeles" je odpovedalo, ko je počil motor in pilot je skočil 250 čevljev globoko. Nesreča pa je hotela, da se mu padalo ni razpelo. Prva je prihitela k mrtvemu truplu, zamotanemu v platno parašuta, njegova soproga, ki je vzdihnila: "Hvala bogu, pustil mi je vsaj lepo deklico."

Pred nekaj dnevi sta se ravno tu ponesrečila zrakoplova poročnik George Covell in A. W. Wagener, havajska letalca, katerih letalo se je zakadilo v neki nasip in zgorelo.

Poughkeepsie, N. Y. — Edina znana nemška letalka Thea Rasche, ki se nahaja v Ameriki radi preučevanja zrakoplovstva, je bila malone ubita v nesreči. Z letalom se je spustila pod mostom železnice, ki vozi čez Poughkeepsie in se ji je pri tem nos letala zarezal v reko Hudson. Letalka je s svojim mehanikom utekla smrti, ali letalo je šlo na dno.

GREEN PROSI POMOČI ZA RUŠARJE

Indianapolis. — Na 75. letni konvenciji Mednarodne tipografske unije je William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, v svojem daljšem govoru pozivljali delegate, da pomagajo podpre potrebnim stavkarjem na polju mehkega premoga po Pennsylvaniji, Ohlu, Indiani in Illinoisu.

"Rad bi videl, da bi se ponovno oživela delavska zavest, duh solidarnosti med organiziranim delavstvom, kateri bi pridobil organizaciji vse, ki so še izven delavskega gibanja," je dejal predsednik Green.

TORIJI UPARILI S PALICO PO VODI

Britska delavska stranka je res izgubila člane. — Ta izguba je le navidezna. — Delavstvo je zdaj tamje združeno politično.

London, Anglija. — Protinijaki zakoni, ki prepovedujejo strokovnim organizacijam, katerih člani so civilni uslužbenci, združiti se s politično organizacijo, je povzročil, da je delavska stranka navidežno izgubila okoli sto tisoč članov. Ampak to dejstvo ima le nominalno vrednost in ni nikakršna pridobitev za torije, ki so sprejeli razpustitvo postavbo, da akodujejo političnemu gibanju britskih delavcev.

Organizacije, ki so prizadele, se bodo ravnale le po besedah v zakonu. To je jasno povedal že zadnji kongres. Zastopniki civilnih uslužbencev so se takrat izjavili, če bo zakon sprejet, tedaj bodo izpremenili formo organizacije tako, da postava ne bo mogla do živega organizacije civilnih uslužbencev. Ker niso mogli odračunati obveznih prisnosov delavski stranki in Strokovnemu unijanskemu kongresu, so izumili načrt, po katerem se ti prispevki odračunajo prostovoljno. V splošnem sodijo da prostovoljni prispevki ne bodo nič manj, kot so bili obvezni. Civilni uslužbenci bodo ravnali tako delavni v delavski stranki, kakor so bili dosedaj, kajti veliko vodilnih članov organizacije civilnih uslužbencev je poslanec v parlamentu.

NOV. MOST V CHICAGU.

Tvoril bo zvezo med severom in jugom.

Chicago, Ill. — Z gradnjo mostu čez Čikaški kanal na Crawfordovi avenuji bodo zdaj pričeli, kajti gradnja mostu je bila poverjena oni družbi, ki je stavila najnižjo ponudbo.

Vsi stroški so preračunjeni na dva milijona dolarjev. Vključeni so tudi stroške za cesto. Konstrukcija mostu samega bo stala \$439,922. Gradila ga bo Underground Construction kompanija.

SIROVINE V ALABAMI SE NISO IZUMRLE.

Zadnje dni so zopet bical tri najet oseb.

Birmingham, Ala. — Sirovine in brutalneži v tej državi še niso izumrli, kar potrdi dejstvo, da so v zadnjih tednih bical tri najet oseb.

Najbrutnejši akt je bil izvršen v rudniku Margaret, ki se nahaja v okraju Saint Clair. Tu so suroveži prišli dva mlada rudarja in ju obesili za roke. Nato so jim razgalili hrbet in jih strašno bicali. To dogodek zdaj preiskujejo zvezne oblasti. Sirovine so bile maskirane,

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cileo \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta; in za inozemstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

128

Datum v oklepaju n. pr. (July 31-1927) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

POTREBA ORGANIZACIJE V AVTOMOBILSKI INDUSTRIJI.

Avtomobilski industrija se je razvila do točke, ko se morajo delavci v tej industriji organizirati, ako nočejo postati popolnoma odvisni od milosti avtomobilskih baronov in preprečiti, da nastanejo v tej industriji take razmere, da se delavci pri najboljši volji ne bodo mogli organizirati strokovno.

Časi, ko so v avtomobilski industriji izdelovali avte za trg, t. j., da so jih izdelali več, kot je bilo naročenih, so že minili. Tovarnar zdaj najame delavce, ako jih potrebuje. To pomeni, da najame toliko delavcev, kolikor jih potrebuje, da izvrši naročilo. Ako je naročenih sto motorjev, tedaj najame toliko strojnikov, da izvrše to naročilo. Ko je naročilo izvršeno, so delavci odslovljeni, kajti tovarnar ne izdelava niti enega motorja več, kot jih je bilo naročenih. Tako se godi lesnim delavcem, pleškarjem in drugim. Tovarnar naroči, da se izdelava le toliko koles, kolikor se faktično potrebujejo. Tako je z drugimi deli avta. Le to se izdelava, kar se potrebuje. Ne izdeluje se več, da bi kolesa ali drugi deli avta ležali v skladiščih in čakali na kupeca.

Tudi delo od kosa je izpremenjeno. Zdaj delavci delajo v skupinah po šest, deset, dvajset ali pa še več. Te vrste delo od kosa imenujejo "team work", kar pomeni skupinsko delo od kosa. Delavci so torej razdeljeni v skupine in plačani so od množine dela, od kosa, ki ga izvrše skupaj. Zaslugek od kosa se razdeli med vse enako, ki pripadajo k eni skupini. Po starem sistemu so se delavci kosali med seboj, kdo bo opravil več dela in tudi več zaslužil. Zdaj tekmujejo skupine med seboj, pri katerih je najbolj izurjeni delavec vedno priganjač.

Delavec, ki je dobro izurjen in želi več zaslužiti, hiti z delom. S svojo hitrico pa priganja svoje tovariše, da tudi hite z delom. Za podjetnika se te vrste priganjstvo dobro izplača, ker mu ni treba najemati priganjačev, ampak delavci v skupini sami med sabo tekmujejo, ker noče nihče izmed njih veljati za slabega in počasnega delavca.

Stroji za struženje, obdelovanje lesa, vrtnanje lukenj in drugi se smatrajo za pomožno orodje. In pri teh strojih so pričeli zaposlevati delavke. Te delavke pa zaslužijo od dvajset do trideset centov manj na uro, kot so preje delavci. Menda ne bo vzelo dolgo časa, ko bodo pričeli pri montiranju avtov tudi nastavljalci delavke, ker jih bodo dobili ceneje kot delavce. V avtomobilski industriji bo kmalu delalo toliko delavk, kot v tovarnah, v katerih izdelujejo pisalne stroje, registre za gotovino in razne avtomate, ako se delavci ne organizirajo in ne napravijo konec naraščajoči podjetniški lakomnosti po dobičku.

Vprav pred nekaj dni je krožila vest po ameriških časnikih, da jeklarski trust U. S. Steel korporacija, avtomobilski trust General Motors kompanija in smodniški trust du Pont de Nemour kompanija, ki poleg smodnika izdeluje še barvo za avte in druge kemikalije, tvorijo takozvane "skupne interese" ali neke vrste nov trust, o katerem se v Washingtonu niso na jasnem, kaj je pravzaprav ta kombinacija kapitala. Justični department ni dozdaj podvzel nobenih korakov, da posveti v to zvezo kapitala pod privatno kontrolo. Moč avtomobilskih tovarnarjev je že zdaj izredno velika. Na eni strani je Ford, na drugi pa General Motors kompanija. Takozvani neodvisni tovarnarji imajo prav malo reči. V bodoče bo pa na eni strani Ford, ako se še vzdrži, na drugi pa ogromna zveza kapitala pod privatno kontrolo, kateri se najbrž pridruži še General Electric kompanija ali električni trust.

Ako bodo delavci čakali, da se ta ogromna zveza kapitala pod privatno kontrolo in enotnim vodstvom uresniči in postane meso in kri, tedaj so zamudili priliko za ustanovitev močne organizacije avtomobilskih delavcev, ki bi se ne bojevala le na gospodarskem polju za izboljšanje položaja avtomobilskih delavcev, ampak bi lahko tvorila tudi močno politično orodje, da ne bodo delavci poraženi v bodočih bojih s tem ogromnim polipom na gospodarskem polju.

Ura za organiziranje avtomobilskih delavcev je prišla, in če se ta ura zamudi, se ne bo zlepa tako hitro zopet vrnila.

SLIKE IZ NASELBIN

Položaj stavarjev po vzhodnem Ohiju.

Barton, Ohio. — Iz raznih naselbin vidimo dolpise izprti rudarjev, le iz naše naselbine ne opazimo ničesar. Stopamo pa že v peti mesec stavke ali izprta od strani premogarskih baronov. Približno štiri mesece nam je šlo še dosti dobro, razen nekaterih, ki jih je revščina pritisnila in so morali gledati po večjih mestih za delom. Ogromna večina se nas pa drži doma in opazujemo, kdaj bo začela kak kompanija obratovati s stavko-kazi, kakor smo tudi že opazili. Prvo so začeli pri Robyville, blizu mesta Adina. Rov je bil zaprt že od decembra leta 1923, sedaj pa si je premogarska družba domislila, da bi bil ugoden čas za "odprtje delavcev". Pa jim noče iti gladko. Kakor hitro so unijaki rudarji zapazili kaj se pripravlja, so obvestili distriktne uradnike in vse bližnje lokale. V kraj se je takoj odpravilo veliko število unijakih ljudi, moških, žena in otrok, ki so šli tja v povorki z zastavami in godbo. V bližini rudnika so vzeli v najem nekaj sveta in postavili šotor. Na kompanijako zemljo se sme stopiti noben unijaki človek, kajti vavpovod so nabili letaki in kompanije imajo tudi svoje stražarje, da njen svet varujejo.

Dne 17. julija so priredili unijaki piknik, na katerega so prišli od blizu in od daleč s truckom in avtomobili. Nabralo se je veliko ljudstva, da smo se veselili unijaki delavci, ko smo videli, da ne stojimo osamljeni v boju za naše pravice. Govorniki sta bila dva organizatorja od poddistrikta št. 5. Postavili so tudi tam dva šotora, v katerih so stalno nastanjene unijake straže.

Stavkokazi niso dosedaj izkopali še nikakega premoga. Unijaki ljudje so jih nekaj zavrnili s tem, da so jim plačali vozne listke. S tem sem opisal le mal del naše borbe za obstanek. Upam, da bo v tem kritičnem položaju za rudarje marsikdo lahko spoznal, kam nas je zavedla Lewisa propaganda proti nekaterim distriktnim unijam.

Bil sem na stavki leta 1922 in vse skozi, pa vem, da takrat nikomur še na misel ni prišlo, da bi kdo stavkokazil po vzhodnem Ohiju; tudi kompaniji ne. Lewisovo vodstvo nas je razcepilo na več delov in sedaj smo takorekoč brez moči. Kdor je skrbno zasledoval to početje, je že pred leti lahko spredel, kaj se bo zgodilo. Vendar pa jih je bilo veliko, ki niso verjeli, temveč so vztrajno agitirali za Lewis in njegova agitirala. Sedaj so ravno ti največji reveži, kakor jaz vidim pri našem lokalu. Pri zadnjih volitvah smo imeli dobrega kandidata proti Lewisu, pa kaj, ko je popolnoma propadel. Takrat niso hoteli, zdaj pa je prepozno. Slišal sem močaka, ki je dejal, da takega predsednika še nismo imeli in sem mu tudi pritrldil, da si misli drugi. Zato pa sem tudi pripomnil, da je pod vsakim prejšnjim predsednikom naša unija rastla, pod sedanjim pa propadla, ter bo propadla, če ne bomo pravočasno rešili, kar se rešiti da.

Le še nekaj voditeljev hodi okoli, ki nam pripovedujejo, naj se držimo trdno, če ne da se nam bo slabo godilo, če izgubimo zadnji ostanek unije. Zdaj je torej čas, delavci, da se postavimo z vsemi silami, če nečemo vsega izgubiti, kar se je organiziranemu delavstvu posrečilo.

Pred časom je bila tu dobroznana mrs. Dularjeva iz Springfielda, Ill., in še več drugih rojakov se je nahajalo v tej okolici. Hvala lepa vsem, ki ste nas

pridobiti skozi desetletja bojev. Zelim, da bi se tukajšnji rudarji še v bodoče držali tako trdno, kajti boj bo hud, čeravno smo brez generalov. Držimo se do zmrage.

V noči od 30. do 31. julija se je ob dveh pokazal ogenj na domu Johna Primožiča. Ljudje so trdno spali, zato ni nihče poprej opazil, predno je bilo vse v ognju. Onega večera ni bilo nikogar doma, zato se ne ve, kako je prišlo do ognja. Pogoreli sta tudi dve kompanijski hiše.

Pozdrav čitateljem Prosvete in stavarjem. — Joseph Skoff.

Pomanjkanje v dolgotrajnem izprtu. — Obiski.

Breezy Hill, Kansas. — Naša naselbina je bila nekdanj cvetoča, ali danes ni več. Valed brezposelnosti in pomanjkanja se je ljudstvo razpršilo kakor spomladansko cvetje, ko se veter nekaj časa igra z njim, potem pa ga odnese okoli. Če se človek zamisli v preteklost, vidi kako velikanski preobrat je prišel v nekaj letih. In kakor vse kaže, ne bo mnogo boljše, kajti podjetniki so trdovratni in trma se jih drži kakor železna srca. Izkoriščanje raste kar vidno in rudarji ga sedaj občutijo v polni meri.

Po preteku štirih mesecev njih stavke (pravilnejše izprta) so rudarji tam, kjer so bili 1. aprila. Le nekaj malih izjem je, da obratujejo, večina pa čaka, kdaj jih podjetniki pokličejo na delo. Vprašanje pa nastane, pod kakimi pogoji bodo šli na delo, ko zopet začnejo siredo. Do sedaj je vse mirno potekalo, le eden obhod so napravili unijaki moške k neunijakim parnim lopatom ter opomnili delavce, naj prenehajo. Ne vem, če bo kaj uspeha, saj tudi izgleda vse kakor bi ne bilo izprta. Kaj prinese bodočnost, že vemo; gotovo več slabega kot dobrega. Dokler bodo predsedovali taki kot sta Coolidge ali Lewis, se seveda ne moremo nadejati kaj boljšega. Če bo še kaj časa vodila unija nezadnjaška mašina, bomo drug za drugim pocekali v prepadi, nazaj v tisto črno sužnost. Če bi bilo vodstvo U. M. W

SLIKE IZ NASELBN

(Nadaljevanje s 2. strani.)
Javna trpinca. Smo pač v dobi elektrike. Tako daleč smo se prikopali, ali tako daleč nazaj je še miselni razvoj človeka. — K. Krainz.

Razmere med stavkarji.

Renton, Pa. — Ko je dne 1. aprila potekla jacksonvillaka pogodba med U. M. W. of A. in Union Collieries Coal Co., so rudarji odložili krampe in lopate. Stavka je potekala mirno do 18. julija, a tedaj je kompanija podala korake, da obratuje s stavkajočimi rudarji, žena in otrok, da ustavijo stavkajoče. Kompanija je poslala rudarje svoje državne konstatije, pretepače in kozake. Kakor divja zver je med množico stavkajočih rudarjev, žena in otrok pozno zvečer ob 10.30 priredil avtomobil in kakorhitro je ustavil, so se vrgli ven nad žene in otroke pretepači in najeti pobojniki. Vrgli so bombo, ki povzroča solzenje, nato pa začeli pretepati žene in otroke in sploh vse, kar je prišlo v njih roke.

Tako se godi premogarjem in njih družinam v pittsburskem okrožju. Union Collieries Coal Co., pod vodstvom Johna G. Barta, je že od nekdaj najhujši zatiralec delavstva. Rudarska organizacija U. M. W. of A. se trudi bori proti zločinskemu postopanju.

Večina stavkokazov prihaja iz okolice Greensburga, Pa. Opozarjam rudarje okrajev Westmoreland, Green in Fayette, da se držijo proč od Rentona, dokler stavka ne bo končana.

Pozdrav Slovincem, čitatelem Prosvete. — Poročevalec.

Piknik delničarjev zadruge.

Waukegan. — Ker se že jako dolgo časa nisem oglašil v "Prosveti", upam, da mi bo urednik odmeril nekoliko prostora. Delavske razmere v Waukeganu in North Chicagu so takorekoč pod ničlo, dasiravno sta ti dve mesti precej razpulti po Združenih državah o hitrem narastku tovarov in stanovanjskih hiš, kakor tudi drugih izveč nadstropij zidanih poslopih. Z delom je vseeno slabo in armada brezposelnih precej velika.

Kar se tiče družabnega življenja, je pa vse po stari navadi. Za kratek čas prirejamo razne zabave, veselice in piknike. Večina tukajšnjih društev in klubov je iste že imelo in sezona se bliža h koncu. Tudi tukajšnja združena prodajalna, oziroma direktorij iste, si je mislil, da bi bila stvar dobra, ako se priredi nekoliko zabave za delničarje, odjemalce in naše delavce, seveda proti mali odškodnini. Direktorij je določil dan na 21. avgusta na istem prostoru, kakor je bil pred štirimi leti. Bolj natančno vsak lahko poizve v prodajalni. Vozili bodo trucki kakor po navadi na vsak piknik. Zabava bo prve vrste in vsega bo v izobilju. Zatoj vabi direktorij združene prodajalne vse delničarje, odjemalce in tudi druge brez ozira, če pripadajo k drugi ali ne. Zabava bo nepristranska in postrežba dobera. Zaradi tega ste vabljeni vsi naselbini Waukegan in North Chicago, da se tega piknika udeležite. Torej vsi v nedeljo 21. avgusta v prosto naravo. Vas vabi direktorij Združene prodajalne. — John Gantar, tajnik.

Cirkuski motorciklist se ubil.

San Diego, Cal. — 27-letni Thomas I. Jefferson, ki se je že več let kazal na odrih kot motorciklist, ki zna izvajati vrstne vaje, se je ubil, ko se je z motorciklom pognal s skale v morje, ki je ležalo 300 čevljev globoko pod njim. Padalnik se je zavezal z motorciklom in neareča je bila tu.

Ali želite znati pravilno pisati to slovensko? Narčni ali "Slovensko-angliško slovar", katere je izdal in ima na prodaj Kajlijeva matična S. N. P. J.

Kaj pravi Edison?

Mnenje starega iznajditelja o letalstvu, elektriki, fonografu, radiu in drugem.

Stari iznajditelj Thomas A. Edison ima vedno kako znamenito obletnico in ravno te dni je praznoval petdeseto obletnico svojega fonografa. Ob tej priliki ga je izprašal časnikarski poročevalec po nekaterih mnenjih o iznajdbah. Naslednje so vprašanja in odgovori Edisona:

Ali mislite, da bo radio doma dostil gramofon? — NE! (Edison je napisal odgovor z debelima črkama.)

Kaj smatrate za najbolj uspešno iznajdbo na svetu? — Sistem električne sile in razne električne uporabe.

Zastavljenih je bilo nekaj vprašanj zaradi bodočega predstavnika, na katera pa ni hotel Edison podati nobenega odgovora.

Katera izmed vaših iznajdb je po vašem mišljenju največ pripomogla do komforta za človeštvo? — Električna luč in električna gonilna sila ter tudi premične slike (film).

Ali ste se že kdaj vozili v zrakoplovu? — Ne.

Ali radi govorite po radiu? — Ne. Ne.

Kaj mislite o prekoceanskih poletih? — To so ovirani poizkusi, — je podčrtano napisal Edison, kakor so pač vedno pri pionirjenju za kako novo reč.

S čim je gramofon pomagal civilizaciji po vašem mnenju? — Napravil je življenje nekoliko prijetnejše in je tudi pospešil trgovino.

Kako je prišla v vašo glavo ideja o gramofonu? — Delal sem na telegrafnem transitoriju in se posluževal plošče podobne gramofonski plošči. Pike in črte, ki so bile zarežane na plošči, so povzročale pri počasnem zavrtanju plošče in pri dotikanju s špičko nekatere neurejene, muzikalne zvoke. Nič drugega mi ni bilo treba storiti kakor izpremeniti zareze tako, da so proizvajale pravi glas.

Po radiu je Edison deklamiral kratek verz iz pesmi: "Mary Had a Little Lamb". To je bila prva pesem proizvajana na gramofonu. Ko je prvič govoril po radiu, ni izrekel nič drugega kot "Lahko noč!"

ZGODOVINA ZAČETKA AGITACIJE ZA SACCA IN VANZETTIIJA.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

doživela, kakšno usoda je doletela njunega idejnega tovariša Salseda. To dejstvo sta pa izrabila državni pravdnik Katzman in sodnik Thayer, da Saccu in Vanzettija peče vest in zato nista hotela povedati resnice.

Kakšnih 36 ur so ugibali sodnijski bratini, kaj naj se stori s Saccom in Vanzettijem, na to so ju pa obtožili, da sta umorila blaginjska čevljarstva tovarne v South Braintreeju dne 15. aprila. Spoznana sta bila krivim meseca julija 1921 od prvotnikov pod vodstvom sodnika, ki je bil poln predsodkov proti obtožencema. Tudi potniki so bili polni predsodkov, ker tudi šerif ni bil brez njih. Vanzettija so še preje obsodili v ječo od 12 do 15 let na obtožbo poizkušenege ropa, ki je slovela na omreženju.

Po obravnavi je preiskava, ki jo je uvedel odvetnik Fred Moore, spravila na dan senzačna odkritja. Dve državni priči sta izpovedali, da sta prisegli po krivem, tretja priča je bila kriminalca, ki je nastopila pod napadnim imenom. Zvedenci, ki se razumejo na strelno orožje in nove obrambne priče so dokazale, da sta Saccu in Vanzetti nedolžna.

Zračna pošta in parniki.

Washington, D. C., 12. avg. — Zrakoplovi bodo prenašali pošto 500 na morje od obrežja, nakar bodo spustili pošto na parnik, da pospešijo brzino dostavljanja pism. Prvi poskus se bo te dni izvršil, ko bo letalo neslo za parnikom Leviathan pisma, ko bo parnik skoro petsto milj od obrežja proti Evropi.

Napredne revije

"Ženski svet" v Trstu.

Pred šestimi leti je bilo ustanovljeno v Trstu žensko društvo z imenom "Žensko dobrodelno združenje". Kaj je namen tega združenja, nam pove že njega ime. Društvo je kmalu po svoji ustanovitvi začelo izdajati svoj glasilo, ki se je pa že v par mesecih tako razvilo, da je postalo glasilo slovenskega žensstva sploh. List nosi ime "Ženski svet". V Julijski Krajini ima skoro vsaka slovenska žena in dekle, razširjen je po vsej Jugoslaviji, ima naročnice v Kairi, da celo v daljni Avstraliji. Tudi v Ameriki je precej naročnic, vendar pa ne toliko, da bi se n. pr. število naročnic v Zedinjeni državah severoameriških in v Kanadi moglo kosati s številom naročnic v Južni Ameriki. Že ko sploščeta je nameravalo upravništvo omenjenega lista imenovati za Ameriko posebno zastopnico, vendar mu ni bilo razmere dopuščale tega do pred kratkim. Upravništvo je namreč uvidelo, da bi se mnogo našega tu živečega žensstva na list naročilo, ko bi ne bilo, posebno v malih mestih, neprikladnosti in sitnosti s pošiljanjem naročnine v Trst. Naj omenim, da je naročnina samo \$1.25 na leto. Da temu odpomo pri in da ustreže veliki večini svojih tukajšnjih naročnic, je upravništvo lista imenovalo za svojo zastopnico v Zedinjenih državah in za Kanado. Tako bo olajšano sedaj pošiljanje naročnine toli starim kolikor novim naročnicam na list. Pripravljeni pa sem, da bo s tem tudi list pridobil na številu naročnic. Ker je pa našemu žensstvu tu v Ameriki list v mnogih slučajih še neznan, podajam tu mal opis lista.

Kakor že prej omenjeno se je list v najkrajšem času razvil do popolne veljave med našim žensstvom in starem krajem. Od tega mu pa ni pomagala druga reklama, nego samo ona, ki mu jo delala njegova vsebina sama na sebi. Tako je list lahko v ponos njega izdajateljcu, "Ženskemu dobrodelnemu združenju" v Trstu, a obenem tudi vsemu slovenskemu žensstvu. Je pa tudi edini slovenski ženski mesečnik. Po svoji vsebini se deli: v slovestni del z življenjskimi znamenitimi ženskimi, povesti, pesmi. Gospodinjski del prinaša razprave in podučne članke, ki zanimajo gospodinj in mater. Tretji del tvori potem "vestnik". V vsakem delu, vsakem članku bo naša ženska, bodisi poročena ali neporočena, nekaj zanimivega, zdravega — bodisi razvedrila ali pa zabave. V skromni obliki je začela izhajati pred petimi leti tudi priloga za ženska ročna dela in kasneje modna priloga s krojnjo. Kakor list sam tako sta se tudi priloge tehnično razvili v prvovrstni in edini te vrste med Slovenci. Višek, laho rečem, je pa dosegel list s številko, ki je izšla za december lanskega leta in ki je posvečena materi. Ker mi je cenj. uredništvo gostoljubno dovolilo dalo na razpolago kolone svoje glasilne, se obračam tem potom do našega žensstva s pozivom, da se na ta prekorsni list v čim večjem številu naroči. Priporočam, da me ne vodi nikoli osebni interes do

